Floravaktarna i Skåne Rapporterar

Kattmynta i Skåne

Göran Nilsson

Den som har sett en katt fullständigt extatisk tugga på och rulla runt ovanpå en kattmynta *Nepeta cataria* och mer eller mindre förstöra hela växten, förstår lätt varför den har fått sitt namn. Även människor tycker att den är både vacker och doftar angenämt även om åtminstone författaren inte får någon speciell lust att vältra sig på den. Det finns två varianter, en citrondoftande och en myntadoftande.

Kattmynta är en gammal medicinalväxt som har odlats sedan 1300-talet och man tror att den har varit bofast i Sverige redan före 1749. Enligt Retzius (1806) gned man in nya bikupor invändigt med den för att få bisvärmar att bosätta sig i dem. Inknutna kattmyntaplantor i fisknät förmodades kunna locka till sig fisken (Linné 1725). Den kunde också användas för att färga ullgarn (Palmstruch m. fl. 1802–43, Retzius 1806).

Vid florainventeringen i Skåne 1923–1984 uppgavs den som tillfälligt förvildad vid gårdar och finns karterad med aktuella förekomster från 34 lokaler fördelade jämnt över hela Skåne. Dessutom fanns 36 stycken lokaler som var utgångna före 1923. Roger Svensson och Marita Wigren redovisade i Svensk Botanisk Tidskrift 1984 att under år 1981 inventerades 39 lokaler i Malmöhus län. Lokalerna utgjordes dels av kända växtplatser efter 1960, dels av ett urval gårdar jämnt fördelade i länet. På ingendera av dessa gick kattmyntan att finna. Man kontrollerade även samtliga 10 lokaler i Kristianstad län som fanns angivna efter 1950. På endast en av dessa återfanns kattmyntan, nämligen Ulsala. 1956 fanns här ett hundratal plantor men 1981 endast ett tiotal. Under den senaste inventeringen av Skånes Flora (1987–2005) blev den funnen i 16 stycken rutor á 5 x 5 km och man fann då växten i gårds- och hamnmiljöer, som ogräs i trädgårdsland samt på ruderatmarker. Kattmynta är nationellt rödlistad i kategorien Starkt hotad (EN).

Bild 1 och 2. Kattmynta *Nepeta cataria*. Foto: Åke Svensson.

Tabell 1. Antal plantor av kattmynta i Skåne 2012.

	Lokal	Socken	Biotop	Antal
1.	Appehög, 700 m NV	Ö. Nöbbelöv	Gårdstomt	2
2.	Borgeby, NV Rutborgsskolan	Borgeby	Upplagsplats	15
3.	Bäcksro, 1,0 km O	Everöd	Tomt vid husruin	3
4.	Bäcksro, 700 m SO	Everöd	F.d. gåshage	10
5.	Ivö, Hovgården	Ivö	Gårdstomt	0
6.	Järseke, Ekeberg såg	Vinslöv	Ruderatmark vid såg	13
7.	Linneröd, 750 m VNV	Vedby	Gårdstomt	1
8.	Ljungamölla, 500 m VSV	Vinslöv	Vid gammalt uthus	0
9.	Lommarp, 200 m SSO vägkors	Vinslöv	Vedbacke	15
10.	Lund, Dalslandsvägen 3	Lund	Trädgård	1
11.	Malmö, V-sidan av Börshuset	Malmö	Springa i kaj	0
12.	Perstorp, 600 m SSV	Hästveda	Gårdstomt	2
13.	St. Råby, 200 m NV kyrkan	St. Råby	Ruderatmark	0
14.	Skogstorpet, Horna Fure	Åhus	Ödetomt	0
15.	Ulsala	Stoby	Gårdstomt	4
16.	Ven, Kyrkbacken	S:t Ibb	Intill mur	0
17.	Vittskövle slott	Vittskövle	Vägkant	0

Aktuell inventering

Sommaren 2012 besöktes och floraväktades alla de 17 aktuella lokalerna i Skåne. (En av dessa är nyfunnen under Millora-inventeringen av Stefan Andersson 2012.) På 10 av dessa växtplatser hittades sammanlagt 66 exemplar. Det är onekligen speciellt att besöka växter som finns på tomter och nära inpå hus där någon bor. Man kände sig verkligen som en tjuv om natten som smög omkring boningshus, lador och vedbackar på jakt efter något värdefullt. Min hustru, som var med vid några tillfällen, befarade på ett av ställena, när hon såg den höga inhägnaden med taggtråd och grind med kedjor, att någon motorcykelklubb huserade där och skulle komma ut och skjuta oss på fläcken medan vi räknade de rara skönheterna. Allt förlöpte dock lugnt och med 10 exemplar var det ett av de bästa ställena. På de platserna där ägarna vara hemma bemöttes jag alltid vänligt och de flesta var medvetna om vilka skatter de hade och vårdade dem väl. På den klassiska lokalen vid Ulsala fanns en ny ägare sedan några år som först nu blev medveten om förekomsten av rariteten på gården. Hon lovade att måna om den i framtiden.

Eftersom kattmyntan växer på tomter och i trädgårdar, där botanister inte – utan inbjudan – i allmänhet tar sig in, kan den säkert finnas på många ställen där den hittills inte har uppmärksammats. Mörkertalet är säkert betydande, men med endast 66 exemplar i hela landskapet är det inte mycket att bygga på, om den skall finnas kvar för kommande generationer att njuta av.

Litteratur

ArtDatabanken, 2010: Kattmynta. Artfaktablad.

Linné, C. 1725: *Örtabok*. Stockholm.

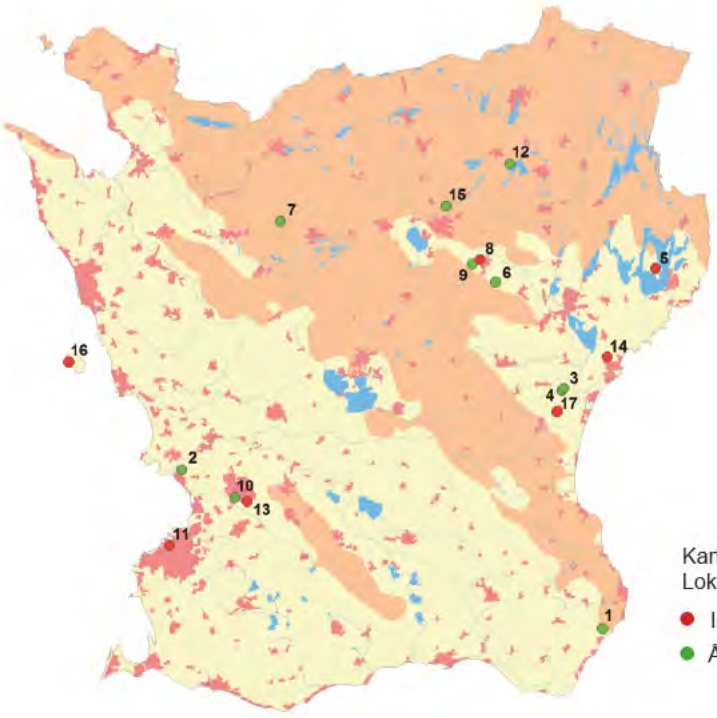
Palmstruch, J. m.f., 1802–43: *Svensk botanik*. Stockholm.

Retzius, A. J., 1806: *Försök till en Flora oeeconomica Sveciae*. Lund.

Svensson, R. & Wigren, M. 1984: Kattmyntans historia och biologi. *Svensk Bot. Tidskr. 78*: 321–334.

Tyler, T. m. fl. (red.), 2007: *Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning*. Lund.

Weimarck, H & Weimarck, G., 1985: *Atlas över Skånes flora*. Lund.

Karta 1. Kattmynta i Skåne 1989–2012. Lokalernas numrering enligt tabell 1.

- Inte återfunnen 2012.
- Återfunnen 2012.

Tabell 2. Antal plantor av kattmynta på de 17 lokalerna i Skåne 1990–2008.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2006	2008
1.						100										
2.																
3.						4										
4.						2										
5.					0	1	0	0								
6.					23			40		17	21					
7.													not.			
8.					7	5	16	5		9		2		24		
9.			not.		40	5		49		42						
10.						3	4	4	10						3	
11.						1	1	1		1						
12.								12		20						
13.	1															
14.				8		13	0									
15.			not.				35	25		50						
16.		1					0									
17.																1